

Што се тиче ставке плате са социјалним доприносом произилази, да је политика кадрова правилно вођена код свих млекара сем код Љубљане и Сарајева. Нарочито је интересантан случај Сарајева где је дошло до повећања трошкова за радну снагу, иако су се откупљене количине млека смањиле. У погледу радне снаге Скопље показује најбољи резултат јер је, и поред тога што је повећало откуп млека у 1955. години трошкове за радну снагу смањило.

С обзиром да остали трошкови нису специфицирани већ глобално унесени, не може се на основу тога донети никакав закључак.

Настојања млекара за побољшањем рада и смањењем трошкова режије огледа се у разлици цена између откупних цена млеку и цене коштања произвођача. На основу ове разлике долази се до ових закључака: код Београда имамо повећање трошкова режије у 1955. години за 0,47 дин по 1 лит. Ово је повећање последица смањења капацитета рада у 1955. години; код Загреба повећање трошкова режије још је веће и износи 2,41 дин по 1 лит. Овде се не би могло поверовати да је ово повећање дошло само услед смањеног капацитета. На ово повећање морали су утицати и остали фактори економске и организационе природе.

Уколико се на основу ове разлике у цени могу доносити извесни закључци, онда се код Љубљане испољава извесна закономерност у пословању. Аналогно повећању капацитета имамо опадање трошкова режије. Иста закономерност се огледа и код Скопља, само што је смањење трошкова режије још веће (2,93 дин). Неоспорно и овде се не може претпоставити да је до смањења трошкова режије дошло само због повећања промета и повећаног капацитета.

Код Новог Сада и Жупање имамо супротну појаву. Поред тога што је дошло до смањења промета млека у току 1955. године смањили су се и трошкови режије, и то код Новог Сада за 5,86 дин и Жупање 2,82 дин. Овакви примери указују на извесну незакономерност у финансиском пословању. У предузећу у коме се свакодневно дискутује о побољшању рада, повећању продуктивности и рационалном коришћењу радне снаге, возног парка итд., тешко се може претпоставити да се за тако кратко време може постићи толика уштеда у трошковима производње, па макаква се реорганизација спровела.

Износени ову површну анализу о трошковима откупа млека и пастеризације желели смо да укажемо да досадањи начин књижења и обрачуна трошкова откупа и обраде млека у конзумним млекарама не даје могућности увида у економско-финансиско пословање предузећа. Стога је неопходно потребно да све конзумне млекаре обавезно пређу на јединствени начин евидентирања трошкова по врстама и местима како би се могли боље анализирати, пратити и упоређивати. Таква обавеза је већ предвиђена у прописима о књиговодству.

**Инж. Мама Стамболић, Крањ**

## **ДА ЛИ ЈЕ РЕНТАБИЛНА УПОТРЕБА КОНЦЕНТРАТА ЗА ПРЕХРАНУ КРАВА МУЗАРА?**

Често се говори, да су мекиње или други концентрати скуп и да је због тога производња млијека нерентабилна. Истина је, да је та производња често нерентабилна, али не због цијене мекиња, него због недовољне производње сточне хране на самом имању. Недостатак добре сточне хране произведене на самом имању не могу замијенити скупе мекиње или други концентрати. Примјерима из праксе доказат немо то.

Крави је потребна за живот и одређену производњу меса или млијека одговарајућа количина хранљивих твари, које она добива преко сточне хране. Дио те хране, који је крави потребан за рад унутрашњих органа: плућа, срца, бубрега, разних жлијеза и т. д. називамо уздржна крма. Други дио хране крава употреби за производњу меса, млијека, јаја, вуње, и то је т. зв. *Производна крма*.

Признати њемачки учењак проф. *Oskar Keller* утврдио је прије 60 година при исхрани волова, с колико кг чистог шкроба можемо замијенити 100 кг неке друге сточне хране, па да у тијелу животиње постигнемо исти резултат. То је назвао *шкробна вриједност* (ш. в.). Тако је касније одређена ш. в. за сваку врсту сточне хране. На пр. врло добро ливадско сијено има ш. в. 34, а добро сијено првене дјетелине има ш. в. 40. То значи, да би у тијелу животиње 100 кг ливадског сијена дало исти резултат као 34 кг чистог шкроба или 100 кг сијена црвене дјетелине као 40 кг шкроба.

У разним књигама о исхрани домаћих животиња наћи ћемо у табелама израчунано, колико 1 кг неке сточне хране има кг сухе твари, дкг пробављиве бјеланчевине и дкг шкробне вриједности. Исто тако наћи ћемо, колико на пр. крава која је тешка 500 кг, а производи на дан 5 кг млијека и 3,5% масти, треба за свој живот и производњу кг сухе твари, дкг бјеланчевине и дкг ш. в.

Хајде да сад саставимо неколико дневних оброка и погледајмо њихову перцентбилност.

Ево *крмне норме* (дневне количине хране изражене у ш. в., количини пробављиве бјеланчевине и сухе твари) за краву тешку 500 кг, која производи 5 кг млијека са 3,5% масти:

10—13 кг сухе твари                      55 дкг пробављиве бјеланчевине                      425 дкг ш. в.

Имамо ли на самом имању само сточну репу и добро ливадско сијено, саставили бисмо овакав дневни оброк:

	кг сухе твари	дкг пробављиве бјеланч.	дкг ш. в.
12 кг сточне репе	1,68	4,80	96
8 кг лив. сијена	6,80	36,00	272
Укупно:	8,48	40,80	368
Норма:	10—13	55,00	425
Недостатак:		14,20	57

Прије свега недостатак бјеланчевине и шкробне вриједности можемо подмирити куповину мекиња.

+ 1,5 кг мекиња	1,30	15	68
Укупно:	9,78	55,80	436

Оброк од 12 кг репе, 8 кг сијена и 1,5 кг мекиња био би потпуно довољан за производњу 5 кг млијека.

Колико би стајао сељака такав оброк, кад би на имању произвео репу по 3 Дин, сијено по 6 Дин и купио мекиње по 22 динара?

12 кг репе по 3 Дин	= 36 Дин
8 кг сијена по 6 Дин	= 48 Дин
1,5 кг мекиња по 22 Дин	= 33 Дин

$$117 : 5 = 23,4 \text{ Дин за 1 кг млијека}$$

Ако сељак умјесто куповине мекиња производи на свом имању сијено црвене дјетелине, онда би недостатак бјеланчевина у оброку подмирио са 1,5 кг црвене дјетелине, и оброк би био овакав:

+ 1,5 кг црвене дјетелине	1,28	15	60
Укупно	9,76	55,40	428

У таквом дневном оброку било би у довољној количини и сухе твари, бјеланчевине и ш. в. Сада би храна за 1 кг млијека стајала:

12 кг репе по 3 Дин	= 36 Дин
9,5 кг сијена по 6 Дин	= 57 Дин
	<hr/>
	93 : 5 = 18,60 Дин

На тај начин смањили бисмо производњом сточне хране на самом имању трошкове исхране по 1 кг млијека за 4,80 Дин. (23,4 на 18,6) или другим ријечима: употреба мекиња при малој млијечности (5 кг млијека на дан) поскупљује нам 1 кг млијека за 4,80 динара.

Погледајмо један примјер из праксе! Дobar сточар из Горњих Брњиков (котар Крањ) Кепиц Јоже има 10 говеда и од тога 8 крава, односно 6 крава музара (на дан похода 3. II. 1956). Сваки дан даје у мљекару преко своје задруге 50 кг млијека. Краве су тешке просјечно 500 кг и дају на дан просјечно 10 кг млијека. Он је у дневном оброку давао 15 кг кравске репе, 15 кг прострне репе, 10 кг ливадског сијена и 3 кг зобене сламе. Погледајмо такав оброк!

	кг сухе твари	дкг пробављиве бјеланч.	дкг ш. в.
15 кг крав. репе	1,35	3	67,0
15 кг прострне репе	2,10	6	120,0
10 кг ливад. сијена	8,50	45	340,0
3 кг зобене сламе	2,55	3	54,0
Укупно:	14,50	57	581,0
Норма:	11—15	80	350,0
		- 23	+ 31

У горњем оброку видимо недостатак бјеланчевина (23 дкг) сухе твари је у довољној количини а ш. в. је сувише (31 дкг). Однос између ш. в. и бјеланчевина није zgodан за краву са 10 кг млијека на дан.

Такав оброк стоји:

30 кг прострне и кравске репе по 3 Дин	= 90 Дин
10 кг ливад. сијена по 6 Дин	= 60 Дин
3 кг зобене сламе по 2 Дин	= 6 Дин
	<hr/>
	156 : 10 = 15,6 Дин за 1 кг млијека

Келиц Јоже се већ оријентирао на производњу млијека за трг и преудесио је производњу на своме имању у том правцу. Морао би производити више бјеланчеви-насте крме на пр. сијено црвене дјетелине. У том бисмо случају саставили дневни оброк овако:

	кг сухе твари	дкг пробављ. бјеланч.	дкг ш. в.
10 кг кравске репе	1,40	4	80
20 кг пострне репе	1,80	4	90
5 кг ливад. сијена	4,45	22,5	170
5 кг сијена дјетел.	4,25	50	200
3 кг зобене сламе	2,55	3	54
<b>Укупно:</b>	<b>14,25</b>	<b>83,5</b>	<b>594</b>

Сада бисмо имали у оброку довољно пробављиве бјеланчевине, и однос између ш. в. и бјеланчевина био би zgodан за такву производњу млијека.

Колико би сада стајао такав оброк?

30 кг пострне и кравске репе по 3 Дин = 90 Дин.

10 кг сијена по 6 Дин. = 60 Дин.

3 кг зобене сламе по 2 Дин = 6 Дин.

$$156 : 10 = 15,60 \text{ Дин. за 1 кг млијека}$$

А сада на крају погледајмо један примјер велике млијечности на пр. 15 кг млијека на дан.

Додамо ли горњему оброку 2 кг мекиња, имали бисмо овај оброк:

+ 2 кг мекиња	1,74	20	90
<b>Укупно:</b>	<b>15,99</b>	<b>103,5</b>	<b>684</b>

**Норма:**

за краву 500 кг

и 15 кг млијека 3,5%

12 - 16

105

675

Такав би оброк задовољио производњу 15 кг млијека, а прехранбени трошкови по 1 кг млијека износили би:

$$156 + (2 \times 22) = 200 : 15 = 13,33 \text{ Дин.}$$

Горњи примјер нам показује, да је употреба концентрата рентабилна само при великој млијечности. Па и у том бисмо примјеру у случају довољне производње сијена црвене дјетелине могли замијенити мекиње са 2 кг сијена. Тада би оброк био овакав:

+ 2 кг сијена од црвене дјетелине	1,70	20	80
<b>Укупно:</b>	<b>15,95</b>	<b>103,5</b>	<b>674</b>

И тај би оброк потпуно одговарао производњи 15 кг млијека, а прехранбени трошкови за 1 кг млиј ка износили би сада:

30 кг кравске и пострне реле по 3 Дин. = 90 Дин.  
12 кг сијена по 6 Дин. = 72 Дин.  
3 кг сламе по 2 Дин. = 6 Дин.

$168 : 15 = 11,2$  Дин.

Из свега изнесеног види се, да треба производити што више сточне хране на самом имању, и то прије свега бјеланчевинасте хране. Тада не ћемо питати, каква је цијена концентрата, а саму производњу млијека бисмо појефтинили. Не можемо ли на самом имању произвести довољне количине сточне хране, концентрати исплатит ће нам се само у случајевима веће млијечности и тада, ако је основна крма довољно квалитетна, да нам крава није гладна и да је не хранимо коровима, умјесто добрим сијеном. Сваки рад око побољшања ливаде и пашњака бит ће нам богато наплаћен.

## З А Н А Ш Е С Е Л О

### О ЊЕЗИ И ДРЖАЊУ КРАВА

Опће је познато, да крава углавном производи млијеко према томе, како се храни. Народ каже: „Крава доји на губец“. Усто и други фактори утјечу на производњу млијека, тако на пр. праводобно засушење крава (6—8 седмица прије тељења), боља прехрана за вријеме засушења (стварања резерве хранљивих твари), правилно и потпуно измузивање, њега, држање и т. д.

Код нас у многим крајевима премало се пажње обраћа њези и држању крава, иако то утјече на њихово здравље, отпорност и производњу.

Док крава живи на паши, извргнута је сунцу, вјетру и киши, па јој не треба редовно његовати кожу. Али, ако се држи у стаји, онда је то потребно. Ако је кожа неочишћена, то спречава њену функцију. Крз коју се излучује зној (љети се тако регулира тјелесна температура), лој, затим неке рудне твари, па мокраћевина и шткодљиве твари. Животиња у малој мјери кроз кожу дише, а бит ће да кожа излучује такођер у крв неке своје саставине као што то чине и друге љијезде у тијелу (штвтача, хипофиза и т. д.). Одатле произилази, да је за здравље стоке која се претежно држи у стаји, потребно редовито његовати кожу, т. ј. чистити је, јер тиме повећавамо њену функцију, измјену твари, примање хране, па тако и про-

изводњу. Код стајског држања слегне се на кожи и међу длакама прашина, дијелови обамрле коже, балега, па зној и лој, и тако се зачепљују шупљнице у кожи (поре). На тако замазаној кожи размнажају се разне клице и наметници (уши и шугавци), која узнемирују животињу, а то неповољно дјелује на производњу. Зато је потребно краве кад се претежно држе у стаји, редовито сваки дан најмање једанпут чистити. Грубе нечистоће (остац балеге), ако их не можемо опрезно чешагијом уклонити, ваља најприје опрати, а онда, кад се осуше, ваља пијели труп четком очистити; осим тога прије сваке мужње ваља посебну пажњу обратити чистоћи стражњег дијела краве и вимена. Ако се појаве кожни наметници, ваља их таманити.

За вријеме стајског држања ваља краве прегледати и папке. Ако су прерасли, ваља их скратити.

Стају сматрамо склоништем против невремена било то зими или љети. Стоци ваља омогућити да буде што више вани, било то на паши или испусту.

Кад смо присиљени краву држати у стаји, морамо јој доводити довољно чистог зрака. Стога мора стаја бити зрачна и свијетла, а лежај за краву удобан, чист и сух.

Велики број произвођача мисли, да у стаји зими мора бити јако повишена температура. Ради тога у сељачким господарствима